

UČITELJSKI GLAS

GLASILO „SAVEZA DALMATINSKIH UČITELJA“

Vlasnik i izdavatelj
„Savez dalmatinskih učitelja“.

Hrvatska tiskara Dr. Krstelj i drug
u Šibeniku.

Urednik:
DINKO SIROVICA.

Izlazi na 15. svakoga mjeseca. Zapada 4 K na godinu. Učiteljski pripravnici i pripravnice dobivaju ga na pol cijene. Novci se šalju MIHO JUSTINIJANOVIĆ učitelju i blagajniku „Saveza dalmatinskih učitelja“ u Spljetu, a članci i dopisi uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju.

Za naš kruh svagdanji.

„Savez“ upravio je Visokom Saboru slijedeću molbu:

Visoki Sabore!

Potpisani po nalogu podatu mu od opće skupštine dalmatinskog učiteljstva, preko gosp. zastupnika prečasnog Don Iva Prodana, podastro je Tomu Visokom Saboru tekom XLI zasjedanja dvije peticije br. 127 i 193 saborskih spisa.

Ovim peticijama molilo je dalmatinsko učiteljstvo, da mu Taj Visoki Sabor olakoti teško breme dugogodišnje službe i da mu popravi njegovu kukavno ekonomsko stanje tako, da bar uzmogne u ovim kritičnim prilikama preživjeti.

Obe ove peticije Visoki je Sabor u svojoj IX. sjednici držanoj 1. listopada 1907. ustupio Visokom Zemaljskom Odboru. Potpisani stalan je, da će Visoki Zemaljski Odbor ispuniti nalog podan mu od tog Visokog Sabora i spomenute peticije iznijeti mu na pretres. Stalan je također, da će taj Visoki Sabor peticije uvažiti i svom učiteljstvu u nuždi priskočiti i opravdane mu želje uzakoniti, tim više, što je i odlučujućim državnim faktorima kukavno stanje dalmatinskog učiteljstva poznato, te uprav za poboljšanje toga stanja državnu pripomoć pokrajini potrostručili. Nego vrijeme bježi, a dalmatinsko učiteljstvo još uvijek tište jadne i žalosne ekonomske prilike.

Visoki Sabore! Životne potrebe danas su doprle do takova stepena skupoće, da su dopokon i sami

poslodavci bili primorani svojim radnicim povisiti nadnice do sedam kruna, a to jedino stoga, da osjeguraju životni opstanak njima i njihovim porodicam, koje, inače, morale bi od bijede skapavati. A dalmatinsko učiteljstvo u današnjim životnim okolnostima sa svim poboljšicama ne samo ne može da udovolji zahtjevima životnog opstanka, nego se u još očajnijem stanju nahodi nego li prije.

Koje su pako posljedice one: „borbe za kruh“ suvišno bi bilo nabrajati.

Visoki Sabore! dalmatinsko učiteljstvo ne može više da odoli nevolji, koja ga tišti i ubija. Ono je pišućem podalo nalog da se i tekom ovoga zasjedanja ponovo obrati Tomu Visokom Saboru da bi uslišao tužne vapaje i uzakonio njegove pravedne želje, a dok stupe u krijepost odredbe toga Visokog Sabora, da mu se bilo kojim načinom u ovim žalosnim prilikam pomogne.

Potpisani je stalan, da će se Taj Visoki Sabor odazvati ovom vapaju svoga učiteljstva, te unaprijed zahvaljuje.

Savez dalmatinskih učitelja

U Spljetu, 20 siječnja 1910.

Predsjednik
F. Bradić

Tajnik
M. Justinijanović

Novi pravilnik Saveza.

I.

Svrha Saveza.

§ 1.

Svrha savezu je, da udruženjem svih učiteljskih društava u Dalmaciji, promiče duševni i materijalni boljak pučkog školstva i učiteljstva.

II.

Sredstva.

§ 2.

Da svoju svrhu postigne, savez rabiti će sva zakonom dopuštena sredstva, naročito:

- a) držati će savezne sastanke;
- b) podnašati će obrazložene predstavke višim vlastima i zakonodavnim korporacijama!
- c) izdavati će i podupirati pedag. didaktične listove i djela;
- d) općiti će sa svim učiteljskim društvim naše Monarhije.

III.

Sjedište.

§ 3.

Sjedište saveza je u Spljetu.

IV.

Članovi.

§ 4.

U savez može stupiti svako učiteljsko društvo u Dalmaciji.

§ 5.

Počasnim članom saveza može postati svaki onaj, koji steče kakovih vanrednih zasluga za naše pučko školstvo, učiteljstvo u opće, ili za ovaj savez napose. Te članove predlaže središnji odbor u glavnim saveznim skupštinama.

V.

Pristup članova.

§ 6.

Pojedina učiteljska društva stupaju u savez usljed zaključka svoje glavne skupštine, u kojem se izrično mora navesti, da društvo u savez stupa i podvrgava se svim obvezama u smislu pravila saveza.

§ 7.

U savez stupilo društvo dužno je u njem ostati barem za jedno trogodište. Svaki član u savez pristupilog društva postaje članom saveza.

§ 8.

Društvo, koje stupa u savez ima o tom pismeno izvjestiti središnji odbor, a izvješću dodati, prepis svojih pravila i popis članova, te istom prijaviti istup i pristup pojedinog člana.

VI.

Dužnosti i prava članova.

§ 9.

Pojedina društva dužna su, najdalje svakog trećeg mjeseca isplaćivati 50% od svojih dohodaka članovine u saveznu blagajnu za podmirivanje upravnih trošaka i uzdržavanje saveznog glasila.

Pokaže li se potreba glavna skupština saveza može ovaj doprinos povisiti ili sniziti.

Od pojedinih društava, koja, premda ponovno opomenuta, ipak zaostanu u isplaćivanju ovog doprinosa, središnji odbor saveza dužan je putem suda zaostatke utjerati.

§ 10.

Pojedina društva imadu svake godine podnositi središnjem odboru izvješća o sveukupnom svom društvenom materijalnom i općem djelovanju, a u svojim odborskim sjednicama i glavnim skupštinama, uz ostale svoje poslove, raspravljati i pitanja, što ih bude zapodijevao središnji odbor u promicanju svrhe ovoga saveza.

§ 11.

Svako pojedino društvo, koje podpuno vrši odredbe § 9. ovih pravila ima pravo da šalje u glavne skupštine saveza za svakih svojih 10 članova po jednoga odaslanika, koji, pošto se kao takovi legitimiraju, imadu u istim skupštinama odlučujući glas.

§ 12.

U općim skupštinama saveza svi članovi (§ 7) udruženih društava, a ispunjavaju odredbe § 9., imadu odlučujući glas.

§ 13.

Članovi udruženih društava, koji ispunjavaju odredbe § 9., primaju glasilo i sva izdanja saveza besplatno.

VII.

Središnji odbor.

§ 14.

Savezom dalmatinskih učiteljskih društava upravlja središnji odbor u Spljetu.

§ 15.

Središnji odbor sastoji od: predsjednika saveza, od predsjednika u savezu udruženih društava, od tajnika-blagajnika Savezova i od urednika društvenog organa.

§ 16.

Predsjednika saveza bira opća skupština između članova nastanjenih u Spljetu, a tajnika-blagajnika na prijedlog predsjednika središnji odbor.

Izbor predsjednika saveza ima se svaki put obaviti apsolutnom većinom glasova, nazočnih članova a, ostale časti bira sam središnji odbor između svojih članova.

§ 17.

Predsjednik saveza rukovodi sve poslove saveza, zastupa ga kod vlasti i trećih osoba, saziva i predsjedava sjednicama središnjeg odbora i skupštinama saveza, potpisuje sve spise sa tajnikom-blagajnikom i odgovoran je glavnoj i općoj skupštini saveza. U njegovoj odsutnosti zastupa ga njegov zamjenik u svim saveznim poslovima.

§ 18.

Tajnik-blagajnik obavlja sve pisarske poslove središnjeg odbora, sastavlja zapisnike o njegovim sjednicama i godišnjim glavnim skupštinama, drži u evidenciji popis svih članova saveza, čuva društvene spise, sastavlja glavna godišnja izvješća o stanju i djelovanju saveza, vodi blagajničke račune i izdaje novce uz potpis predsjednikov.

§ 19.

Tajniku-blagajniku kao i uredniku društvenog organa može središnji odbor, prama njihovom trudu i prama novčanim prilikama saveza, doznačiti primjerenu nagradu.

§ 20.

Valjane zaključke u svom djelokrugu prihvaća središnji odbor apsolutnom većinom, kada je u sjednici nazočan nadpolovičan broj članova. Sjednice drži odbor redovito svako tri mjeseca. U potrebi, ili ako barem pol članova odbora zahtjevaju, ima predsjednik sazvati i vanrednu odborsku sjednicu. Hitne poslove može riješiti sam predsjednik uz naknadno odobrenje odbora.

§ 21.

Središnji odbor namiruje troškove za upravljanje saveza, izdavanje lista i drugih djela iz svojih dohoda. Ostalo sakuplja u središnju saveznu zakladu za ustrojenje *učiteljskog konvikta*. Ovom zakladom upravljati će središnji odbor.

VIII.

Savezne skupštine.

§ 22.

Savezne skupštine jesu glavne i opće.

Glavna skupština saveza drži se redovito svake godine u zgodno doba u Spljetu, a opća drži se redovito svake treće godine, gdje odredi prediduća glavna skupština.

Sa općem skupštinom drži se odijeljeno u istom mjestu i onogodišnja glavna skupština.

Izvanredna glavna ili opća skupština saveza može se sazvati, kad to smatra potrebitim središnji odbor ili ako to zaključi glavna ili opća skupština.

§ 23.

Skupštine saveza bilo koje vrsti mogu se držati samo kroz vrijeme praznika, najradje za velikih školskih praznika.

§ 24.

U glavnoj skupštini obavljaju se administrativni poslovi saveza, saslušavaju se izvješća svih društava, pregledavaju i odobravaju računi središnjih odbora; raspravlja se o prijedlozima pojedinih društava tičućih se upravnih poslova saveza. Ovakovi prijedlozi imaju se barem mjesec dana prije glavne skupštine podnijeti središnjem odboru, koji će ih na raspravu donijeti glavnoj ili općoj skupštini, osim ako na iste ne spadaju.

U glavnoj skupštini mogu se raspravljati i strukovna pitanja.

§ 25.

Valjane zaključke može praviti glavna skupština saveza apsolutnom većinom glasova nazočnih članova, a pojedini odaslanici mogu zastupati samo ono društvo, kojemu pripadaju

§ 26.

Za opće savezne skupštine biraju iste dva perovogje, a pokaže li se potreba i dva izvanredna podpredsjednika, koji ostaju u časti samo za dotičnu skupštinu.

§ 27.

O općoj saveznoj skupštini raspravljaju se od središnjeg odbora predložena strukovna pitanja, prijedlozi glavnih skupština, pojedinih društava i središnjeg odbora.

§ 29.

Opća skupština može, ako nagje potrebnim, pojedina pitanja raspravljati o pojedinim odsjecim. Takovi, odsjeci konstituiraju se tada napose i vijećaju pod svojim posebnim predsjednikom.

§ 30.

Upravljaajući odbor učiteljskog društva, u čijem će se području držati opća savezna skupština, ima, izim raspravnog programa, sve ostalo prirediti za istu skupštinu.

IX.

Društvene razmirice.

§ 31.

Svaku razmiricu, koja potiče iz društvenih odnošaja, a središnji odbor ne može je poravnati, rasugjuju izmiritelji, kojih svaka stranka bira po dva, a ova četiri petoga; u slučaju nesporazumljenja pri biranju petoga odlučuje sreća.

Ako jedna stranka ne imenuje svoje ljude do roka, što ga odredi prodsjednik, imenovati će ih za nju središnji odbor.

Izmiritelji sude slobodno po svom mnijenju, a rasugjuju nadpolovičnom većinom.

Proti njihovoj osudi nema priziva.

X.

Društveni organ.

§ 32.

Savezu dalmatinskih učitelja organ je „Učiteljski Glas“. U svim u obće znanstvenim, a napose i u pedagoško uzgojnim studijama, zauzimati će kršćansko stanovište. U ovom listu središnji odbor i ostali upravljaajući odbori učiteljskih društava priopćuju sva svoja izvješća, rasprave, odredbe, oglase i pozive. Urednik ovog lista po pravu je član središnjeg odbora.

XI.

Promjene ovih pravila.

§ 33.

Prijedloge za promjenu ovih pravila mogu stavljati središnji odbor saveza i upravljaajući odbori pojedinih učiteljskih društava po zaključku svojih glavnih skupština. Prijedlozi od pojedinih upravljajućih odbora moraju se barem tri mjeseca prije opće savezne skupštine podnijeti središnjem odboru. Takovi se prijedlozi i središnjeg odbora i pojedinih društava imaju barem mjesec dana prije opće savezne skupštine priopćiti u saveznom glasilu. Za samu pako promjenu moraju glasovati barem dvije trećine nazočnih članova opće savezne skupštine.

XII.

Raspust društva.

§ 34.

Prijedlog za raspust saveza može staviti samo središnji odbor, a o tom može odlučiti samo opća savezna skupština sa dvije trećine glasova nazočnih članova.

§ 35.

Ako bi se savez bud kojim načinom razvrgao, njegov imetak pripasti će učiteljskom konviktu. Ako ovaj ne bude još ustrojen, zakladi za ustrojenje učiteljskog konvikta, dok se na novo ne osnuje savez. U tom slučaju ima se savezu vratiti sama društvena glavnica, dočim dobici pripasti će učiteljskom konviktu.

XIII.

Opće ustanove.

§ 36.

Savez dalmatinskih učitelja može općiti i dopisivati s drugim pedagoškim, književnim i umjetničkim društvom, te u koliko mu se shodnim pokaže, odaslanike svoje u njihove skupštine odašiljati i njihove u svoje primati.

§ 37.

Savez ima svoj pečat sa natpisom: Savez dalmatinskih učiteljskih društava.

§ 38.

Po ovim pravilim ima središnji odbor izraditi potrebite poslovnike i druge naputke za unutnje poslovanje saveza, a te poslovnike i naputka konačno će odobriti glavna godišnja skupština saveza.

§ 39.

Središnji odbor izraditi će potrebite ustanove za osnutak učiteljskog konvikta, te ga na odobrenje donijeti prvoj glavnoj godišnjoj skupštini saveza.

XIV.

Prelazne ustanove.

§ 40.

Ako se ova pravila saveza dalmatinskih učitelja odobre i prihvate u sastanku dalmatinskih učitelja, što će se držati dne 9. rujna 1910. u Spljetu, birat će se u istom sastanku odmah privremeni središnji odbor od 9 lica da se on dalje skrbi za ustrojenje „Saveza dalmatinskih učitelja“.

§ 41.

Čim ova pravila budu odobrena, privremeni središnji odbor pozvati će opstojeća učiteljska društva i pojedine učitelje i učiteljice da stupe u savez, te prema opstojećim prilikama prve ili druge godine sazvati će prvu opću saveznu skupštinu, u kojoj će se konačno savez konstituirati i stalni središnji odbor izabrati. O promjenam ovih pravila ne može biti govora u ovoj prvoj obćoj saveznoj skupštini.

U Spljetu, 14. Siječnja 1910.

Središnji odbor.

Rukovodjenje računstvene pouke. I)

Pokrajinsko je školsko vijeće u Zadru razaslalo svim školama u pokrajini okružnicu o rasporedjenju računskog učiva u svim vrstama pučkih škola naprama nastavnoj osnovi. Pošto je ova uputa, da ju tako nazovemo, važna, te je s više strana bila istaknuta želja, da ju donesemo u našem listu, to rado činimo, e da tako dodje do ruke svim našim učiteljima i učiteljicama podpuna, a ne samo pojedini ulomci iste naprama vrsti škole, kod koje oni danas služuju.

I. Jednorazredna mješovita opća pučka škola razdijeljena po spolu.

U ovoj kategoriji škola poučavaju se muška djeca napose, a ženska napose. Može se dakle svaka od njih smatrati kao dvije škole: jedna muška i jedna ženska, samo što su obje povjerene jednoj učiteljskoj snazi.

Muška djeca imaju 4 sata računstva na sedmicu, a ženska 3 sata. Muška se poučavaju dopodne, kad je za računstvo zgodnije doba, a ženska popodne, kad je za računstvo manje zgodno doba. Radi jednog i drugog uzroka ne će se moći sa ženskom djecom iscrpsti toliko gradje, koliko s muškom.

Satovi računstva razdijeljeni su na polusate, pa će se moći u svakom satu neposredno poučavati samo dva odsjeka, dok treći odsjek valja poučavati posredno cijeli sat. Raspored satova treba udesiti tako, da se pojedini odsjeci poučavaju posredno cio sat izmjenice, dakle svaki treći sat, po ovom pogledu:

A. za mušku djecu.

I. sedmica	1. sat	I.	II.	—	odsjek	Četvrta sedmica ima raspored kao prva.
	2. "	I.	—	III.	"	
	3. "	—	II.	III.	"	
	4. "	I.	II.	—	"	
II. sedm.	1. sat	I.	—	III.	"	Peta sedmica ima raspored kao druga
	2. "	—	II.	III.	"	
	3. "	I.	II.	—	"	
	4. "	—	I.	—	III.	
III. sedm.	1. "	—	II.	III.	"	Šesta ima raspored kao treća
	2. "	I.	II.	—	"	
	3. "	I.	—	III.	"	
	4. "	—	II.	III.	"	

B. za žensku djecu

1. sat	I.	II.	—	Odsjek	} svake sedm.
2. "	I.	—	III.	"	
3. "	—	II.	III.	"	

Po ovom je rasporedu jasno da svaki odsjek muške djece ima na sedmicu po 3 polusata neposredne pouke iz računstva, a svake treće sedmice izmjenito po 2 polusata, dok sva tri odsjeka ženske djece imaju iz računstva samo po dva polusata neposredne pouke svake sedmice.

I. odsjek, 1. god. tečaj.

(Muška djeca 3/2 sata, svake 3. sedmice 2/2 sata, ženska djeca 2/2 sata). „Četiri osnova ukona u opsegu

do 10 napamet i u pismu. Mjere, novci i utezi koliko se njihovo rastavljanje osniva na dijeljenju na 10.“

Prvi dio: Niži stepen. Prvi razdio. Prvi odsjek. Računske vježbe u brojnom prostoru od 1 do 10. Strana 3—18.

Poskupac. Strana 19.

Imaju se protumačiti novci, mjere i utezi, što su navedeni na ovim stranama.

II. odsjek, 2. i 3. god. tečaj:

(Muška djeca 3/2 sata, svake 3. sedmice 2/2 sata; ženska djeca 2/2 sata). „Četiri osnovna ukona u opsegu do 100 napamet i u pismu. Novci, mjere i utezi koliko se njihovo rastavljanje osniva na dijeljenju na 100“.

Drugi razdio. Prvi odsjek. Prve vježbe u brojnom prostoru od jedan do sto.

1. Ponavljanje računskih vježaba u brojnom prostoru do deset. Strana 57—59.

2. Računske vježbe u brojnom prostoru do 20 . . . 100. Strana 59.—86. Mjere, novci i utezi što su navedeni na ovim stranama. Drugi odsjek. Dalje vježbe u brojnom prostoru od jedan do sto. Strana 87—96.

III. odsjek 4. 5. i 6. god. tečaj.

(Muška djeca 3/2 sata, svake 3. sedmice 2/2 sata; ženska djeca 2/2 sata). „Računanje cijelim brojevima preko 100. — Četiri osnovna ukona cijelim i desetinskim brojevima. — Mjere i utezi. Uporavljanje četiriju osnovnih ukona na račune najpotrebijije u praktičnom životu. Izračunavanje lakih mjertvenih zadataka praktične vrijednosti.

S muškima se imaju poglavito riješavati računi s osvrtnom na gospodarstvo, trgovinu i obrt, a sa ženskima računi o kućanstvu“.

4. godišnji tečaj.

Drugi dio: Srednji stepen. Prvi razdio. I. Računanje u brojnom prostoru od jedan do tisuće.

a) 1. Vježbe u ponavljanju računanja u brojnom prostoru od jedan do sto. Strana 3—5.

b) 2. Produženje brojnog prostora do tisuće. Strana 6—8.

c) 3. Pribrajanje ili sbrojidba. 4. Oduzimanje ili odbidba, 5. Množenje ili množidba. 6. Mjerenje i dijeljenje ili dioba. Strana 8—32.

d) II. Računanje desetinama, stotninama i tisućinama. 1. Uvod. 2. Pisanje i čitanje. Strana 33—35.

e) 3. Zbrojidba. 4. Odbidba. 5. Množidba. 6. Dioba. Strana 36—41.

5. i 6. godišnji tečaj.

1) Donosimo ponovno, jer su nam se podkrale nehotec mnoge pogriješke.

Drugi razdio. I. Računanje cijelim brojevima.

a) 1. Vježbe za ponavljanje računanja u brojnom prostoru od jedan do tisuće. Strana 47—48.

b) 2. Produženje brojnog prostora. Strana 48—51.

c) 3. Zbrojidba ili pribrajanje 4. Odbidba ili oduzimanje. 5. Množidba ili množenje. 6. Dioba ili mjerenje i dijeljenje. Strana 51.—68.

d) II. Računanje višecimnim brojevima i desetinskim brojevima.

1. Uvod u desetinske brojeve. Strana 69—70.

e) 2. Zbrojidba. 3. Odbidba. 4. Množidba kad je množnik cio broj. 5. Dioba kad je dionik cio broj. 6. Množidba kad je množnik desetinski broj. 7. Dioba kad je dionik desetinski broj. Strana 70—85.

Dodatak. Novci i novci. Mjere i utezi. Strana 109—111.

Treći dio: Viši stepen. I razdio.

7. Naše četvorne mjere. Strana 19—21.

8. Naše kockaste mjere. Strana 21.—22.

Gragja pod a), b), c), d), e) prvog razdjela i gragja pod istim slovima drugoga razdjela ista je, samo se u prvom slučaju računa brojevima do tisuće i do tisućina, a u drugom slučaju i brojevima preko tisuće i preko tisućina: razlika je samo u većim i manjim brojevima. Tumačenje je zajedničko, a zadaci za vježbanje i primijenjeni zadaci daju se djeci 4. g. tečaja u brojnom prostoru do tisuće i do tisućina iz prvog razdjela, onoj 5. i 6. god. tečaja i u prostoru preko tisuće i preko tisućina iz drugog razdjela.

Primijenjeni zadaci uz ovu gragju iz domaćega su gospodarstva, iz ratarstva, obrta i trgovine. Prama propisima same osnove muška će djeca od navedenih zadataka rješavati pretežito one iz ratarstva, obrta i trgovine, a ženska djeca pretežito zadatke iz kućanstva.

U ovoj kategoriji škola nijesu osnovom napose propisani obični ulomci. U gragji navedenoj za II. i III. odsjek ima zadataka, u koje ulaze ulomci. Od ovih zadataka valja s djecom rješavati one, koji se dadu lako riješiti napamet, mučniji se ispuste.

2. Jednorazredna opća pučka škola razdijeljena po broju.

U školama ove kategorije razdijeljeni su učenici na dva skupa, a svaki skup na dva odsjeka.

Gornji skup: I. odsjek. 4. g. t., II. odsjek, 5. i 6. g. t., poučava se dopodne; donji skup: I. odsjek, 1. g. t. II odsjek, 2. i 3. g. t. poučava se popodne.

Za donji skup osnovom je određeno za računstvo 6/2 sata na sedmicu, po čemu svaki odsjek ima 3/2 sata neporedne pouke. Za gornji su skup određena 3 sata pouke iz računstva, prama čemu i u ovom skupu svaki odsjek ima 3/2 sata neporedne pouke iz računstva na sedmicu.

Donji skup.

1. odsjek. 1. g. t. (3/2 sata).

„Četiri osnovna računa od jedan do deset napamet i u pismu: novci, mjere i utezi koliko se njihovo razstavljanje osniva na djeljenju na 10“.

Prvi dio. Niži stepen. Prvi razdio. Prvi odsjek. Računske vježbe u brojnom prostoru od jedan do deset. Strana 3.—18.

Poskupac. strana 19.

Imaju se protumačiti novci, mjere i utezi, što su navedeni na ovim stranama.

II. odsjek, 2. i 3. g. t. (3/2 sata).

„Četiri osnovna ukona od 1—100 napamet i u pismu; novci, mjere i utezi koliko se njihovo rastavljanje osniva na dijeljenju na 100. Počeci u računanju ulomcima“.

Drugi razdio. Prvi odsjek. Prve vježbe u brojnom prostoru od jedan do sto.

1). Ponavljanje računskih vježaba u brojnom prostoru do deset. Strana 57-59.

2. Računske vježbe u brojnom prostoru do 20... 100. Strana 59-86.

Mjere, novci i utezi, što su navedeni na ovim stranama.

Drugi odsjek. Dalje vježbe u brojom prostoru od jedan do sto. Strana 87.-96.

Treći odsjek. Počeci računanja ulomcima. Strana 96-103.

Dodatak. Novci. Mjere i utezi. Strana 107.108. Gornji skup.

I. odsjek. 4. god. tečaj (3/2 sata).

„Računanje cijelim brojevima preko 100. - Četiri osnovna računa cijelim i desetinskim brojevima. Mjere i utezi. — Računanje ulomcima, koji se najčešće upotrebljavaju“.

Drugi dio: Srednji stepen. Prvi razdio.

1. Računanje u brojnom prostoru od jedan do tisuće.

1. Vježbe za ponavljanje računanja u brojnom prostoru od jedan do sto. Strana 3.—5.

2. Produženje brojnog prostora do tisuće. Strana 6.—8.

3. Pribrajanje ili zbrojidba. 4. Oduzimanje ili odbidba. 5. Množenje ili množidba. 6. Mjerenje i dijeljenje ili dioba. Strana 8.—32.

II. Računanje desetinama. stotninama i tisućinama.

1. Uvod. 2; Pisanje i čitanje. Strana 33—35.

3. Zbrojidba. 4. Odbidba. 5. Množidba. 6. Dioba. Strana 36.—41.

III. Računanje prostijim običnim ulomcima. Strana 94.—101.

Dodatak. Novci i novci. Mjere i utezi. Strana 109.—111.

II. odsjek. 5. i 6. god. tečaj (3/2 sata).

„Računanje cijelim i desetinskim brojevima. Računanje prostim ulomcima, koji se najčešće upotrebljavaju.“

„Primjena četiriju osnovnih računa na potrebitije zadatke. Izvodni računi. Prama prilikama mjesta i prama nastajnom zvanju pazit će se s učenicama najviše na gospodarstvene i obrtničke račune, a s učenicama na račune o kućanstvu. — Izračunavanje površine mjerstvenih likova i objama lakših tjelesa.“

Srednji stepen. Drugi razdio. I. Računanjem cijelim brojevima.

1. Vježbe za ponavljanje računanja u brojnom prostoru od jedan do tisuće. Strana 47.—48.

2. Produženje brojnog prostora Strana 48.—51.

3. Zbrojidba ili pribrajenje. 4. Odbidba ili oduzimanje.

5. Množidba ili množenje. 6. Dioba ili mjerenje i dijeljenje. Strana 51.—68.

II. Računanje višeimenim brojevima i desetinskim brojevima.

1. Uvod u desetinske brojeve. Strana 69.—70.

2. Zbrojidba. 8. Odbidba. 4. Množidba kad je množnik cio broj. 5. Dioba kad je dionik cio broj. 6. Množidba kad je množnik desetinski broj. 7. Dioba kad je dionik desetinski broj. Strana 70.—86.

III. Računanje prostijim običnim ulomcima. Strana 94.—101.

IV. Izvodni računi i razni računi. Strana 102.—108.

Treći dio: Viši stepen. Prvi razdio.

7. Naše četvorne mjere. Strana 19.—21.

8. Naše kockaste mjere. Strana 21.—22.

Primijenjeni zadatci, što su uz ovu gragju, nije potreba da se iscrpe u svakoj školi. Za mušku djecu valja uzeti zadatke iz obrta, trgovine i ratarstva prama mjesnim prilikama i prama nastajnom zvanju učenika, a za žensku djecu osobito zadatke o kućanstvu.

Grada I. i II. odsjeka gornjeg skupa mogu donkle ići uporedo.

Pazi! Kad bi u ovoj kategoriji škola bila djeca skupljena na način, da popodne pohagjaju školu ona prvog godišnjeg tečaja, a dopodne ona ostalih godišnjih tečaja u smislu okružnice pokrajinskog školskog vijeća 16 veljače 1904., br. 1276, tada bi se namjesto ovoga rasporegjenja učevne grade, imalo uzeti rasporegjenje gragje za jednorazrednu nerazdijeljenu opću pučku školu, kako pod brojem 3.

3. Jednorazredna nerazdijeljena opća pučka škola.

U školama ove kategorije učenici su razdijeljeni u tri odsjeka, a sva se tri poučavaju zajednički.

Za prvi je odsjek po osnovi odregjeno za računstvo 8/2 sata, za drugi odsjek odregjena su 4 sata a za treći odsjek 3 sata. Buduć da se kroz jedan sat računstva mogu neposredno poučavati samo 2 odsjeka, treći će imati posredno poučavanje cio sat. Valja udesiti raspored tako da posredno poučavanje cio sat dogje izmjenice za pojedine odsjeke, a da neposredno poučavanje bude surazmjerno porazdijeljeno po odsjecima.

1. sat	I.	—	III. odsjek
2. „	I.	II.	drugi predmet
3. „	—	II.	III. odsjek
4. „	I.	II.	— „

Po ovom se rasporedu vidi da prvi i drugi odsjek imaju po 3/2 sata neposredne pouke iz računstva na sedmicu, a treći odsjek sama 2/2 sata, dok prvi i drugi imaju po 3/2 i jedan cio sat na sedmicu posredne pouke, a treći 2/2 i jedan cio sat. Vremena za pismeno vježbanje u računstvu i za izragjivanje računskih zadaća u trećem odsjeku ima dosta, ali vremena za neposrednu pouku ima razmjerno malo, pa se za ovu kategoriju škola može opredijeliti samo minimum gragje.

1. odsjek. 1. god. tečaj. (3/2 sata).

„Četiri onovna ukona u opsegu do 10 napamet i u pismu. Novci. mjere i utezi, što se mogu dobiti dijeljenjem na 10.“

Prvi dio: Niži stepen. I. razdio. Prvi odsjek.

Računske vježbe u brojnom prostoru od jedan do deset. Strana 3—18,

Poskupac. Strana 19.

Imaju se protumačiti novci, mjere i utezi što su navedeni na ovim stranama.

II. odsjek. 2. i 3. god. tečaj (3/2 sata).

„Četiri osnovna ukona u opsegu do 100 napamet i u pismu. Novci, mjere i utezi, što se mogu dobiti dijeljenjem na 100. Počeci računanja prostim ulomcima.“

Drugi razdio: Prvi odsjek. Prve vježbe u brojnom prostoru od jedan do sto.

1. Ponavljanje računskih vježaba u brojnom prostoru do deset. Strana 57.—59.

2. Računske vježbe u brojnom prostoru do 20 100. Strana 59.—86. Mjere, novci i utezi što su navedeni na ovim stranama.

Drugi odsjek. Dalje vježbe u brojnom prostoru od jedan do 100. Strana 87.—96.

Treći odsjek. Počeci računanja ulomcima. Strana 96.—103.

III. odsjek. 4. 5. i 6. god. tečaj (2/2 sata).

Računanje cijelim brojevima preko 100. Četiri osnovna ukona cijelim i desetinskim brojevima. Mjere i utezi.

Računanje višeimenim brojevima. Računanje prostim ulomcima što su u praksi običniji. Primjena četiriju osnovnih ukona na račune potrebitije u praktičnom životu. Izvodni računi. S muškima se imaju poglavito rješavati računi s osvrtnom na gospodarstvo, a sa ženskima računi o kućanstvu.

Izračunavanje ploština ravnih mjerstvenih likova i objama običnijih mjerstvenih tjelesa.

Svakog školskog mjeseca po dvije pismene radnje“.

4. god. tečaj.

Drugi dio: Srednji stepen Prvi razdio
I. Računanje u brojnom prostoru od jedan do tisuće.

a) 1. Vježbe u ponavljanju računanja u brojnom prostoru od jedan do sto. Strana 3—5.

b) 3. Produženje brojnog prostora do tisuće. Strana 6—8.

c) 3. Pribrajanje ili zbrojidba. 4. Oduzimanje ili odbidba. 5. Množenje ili množidba. 6. Mjerenje i dijeljenje ili dioba. Strana 8—32.

d) II. Računanje desetinama, stotninama i tisućinama. 1. Uvod. 2. Pisanje i čitanje. Strana 33.—35.

e) 3. Zbrojidba. 4. Odbidba. 5. Množidba, 6. Dioba. Strana 36—41.

5. i 6. godišnji tečaj.

Drugi razdio. I. Računanje cijelim brojevima.

a) 1. Vježbe za ponavljanje računanja u brojnom prostoru od jedan do tisuću. Strana 47.—48.

b) 2. Produženje brojnog prostora. Strana 48—51.

c) 3. Zbrojidba ili pribrajanje. 4. Odbidba ili oduzimanje. 5. Množidba ili množenje. 6. Dioba ili mjerenje i dijeljenje. Strana 51.—68.

d) II. Računanje višestepenim brojevima i desetinskim brojevima.

1. Uvod u desetinske brojeve. Strana 69.—70.

e) 2. Zbrojidba. 3. Odbidba. 4. Množidba kad je množnik cio broj. 5. Dioba kad je dionik cio broj. 6. Množidba kad je množnik desetinski broj. 7. Dioba kad je dionik desetinski broj Strana 70.—85.

III. Računanje prostijim običnim ulomcima. Strana 94.—101.

IV. Izvodni računi i razni računi. Strana 102—108. Dodatak. Novci i novci. Mjere i utezi. Strana 109—111.

Treći dio: Viši stepen. I. razdio.

7. Naše četvorne mjere. Strana 19—21.

8. Naše kockaste mjere. Strana 21—22.

Gragja pog a) b) c) d) e) prvog razdjela i gragja pod istim slovima drugog razdjela ista je, samo se u prvom slučaju računa brojevima do tisuće i do tisućina, a u drugom slučaju i brojevima preko tisuće i preko tisućina; razlika je samo u većim i manjim brojevima. Tumačenje je zajedničko a zadaci za vježbanje i primijenjeni zadani daju se djeci 4. g. t. u brojnom prostoru do tisuće i do tisućina iz prvog razdjela, a djeci 5 i 6. g. t. i u prostoru preko tisuće i preko tisućina iz drugog razdjela. Prama propisima same nastavne osnove muška će djeca od navedenih zadataka rješavati pretežito zadatke iz ratarstva, obrta i trgovine, a ženska djeca pretežito zadatke iz kućanstva.

Pazi! Ovo raspolaganje gradje vrijedi i za jednorazrednu opću pučku školu razdijelenu po broju, u kojoj su djeca skupljena u smislu okružnice Pokrajinskog školskog vijeća 16. veljače 1904., br. 1276, naime za onu, u kojoj djeca 1. god. tečaja pohađaju školu popodne, a djeca 2—6. god. tečaja dopodne.

4. Dvorazredna opća pučka škola.

U ovoj kategoriji škola svaki je razred razdijeljen na dva odsjeka. U prvom razredu prvi odsjek obuhvaća 1. god. tečaj, a drugi odsjek 2. i 3. god. tečaj. U drugom razredu prvi odsjek ima 4. god. tečaj, a drugi odsjek 5. i 6. god. tečaj.

Za prvi je odsjek prvog razreda po osnovi propisano za računstvo 8/2 sata, za drugi odsjek propisana su 4 sata; za prvi odsjek drugog razreda 4 sata za mušku djecu, a 3 za žensku, a za drugi odsjek drugog razreda 3 sata za mušku i za žensku djecu.

Po tome muška i ženska djeca u 1. i 2. odsjeku prvog razreda imaju po 4/2 sata neposredne pouke iz računstva na sedmicu. U prvom odsjeku drugoga razreda muška djeca imaju 4/2 sata, a u drugom 3/2 sata, dok ženska djeca imaju po 3/2 polovine sata u jednom i u drugom odsjeku.

II. razred:

	muška djeca		ženska djeca
1. sat.	{ I. — — II. odsjek		1. sat { I. — od- — II. sjek
2. "	{ I. — — II.		2. " { I. — — II. "
3. "	{ I. — — II.		3. " { I. — — II. "
4. "	{ I. — drugi predmet		

I. razred.

I. odsjek. 1. god. tečaj (4/2 sata).

„Četiri osnovna ukona u opsegu do deset napamet i u pismu. Novci, mjere i utezi, što se mogu dobiti dijeljenjem na 10“.

Prvi dio. Niži stepen. I. razdio. Prvi odsjek.

Računske vježbe u brojnom prostoru od jedan do deset. Strana 3—18.

Poskupac. Strana 19.

Imaju se protumačiti novci, mjere i utezi, što su navedeni na ovim stranama.

Novci. Strana 53. Zadaci: 1., 2. (prva 3 primjera), 3. i 19 Mjere za dužine i šuplje mjere; utezi. Strana 54—55. Zadaci 1., 3. i 9.

Mjere za vrijeme. Strana 55. Zadaci: 1. (prvi primjer) i 2.

II. odsjek. 2. i 3. god. tečaj (4/2 sata).

Četiri osnovna ukona u opsegu do 100 napamet i u pismu. Novci, mjere i utezi, što se mogu dobiti dijeljenjem na 100. Počeci računanja prostim ulomcima“.

II. razdio: Prvi odsjek. Prve vježbe u brojnom prostoru od jedan do sto.

Nastavak br 1-2 tet 12/1910

GRADSKA BIBLIOTEKA
JURAJ ŠIŽGORIĆ
ŠIBENIK
NAUČNI ODSJEK 9

1. Ponavljanje računskih vježaba u brojnom prostoru do deset. Strana 57—59.

2. Računske vježbe u brojnom prostoru do 20 ... 100. Strana 59—86. Mjere, novci i utezi, što su navedeni na ovim stranama.

Drugi odsjek. Dalje vježbe u brojnom prostoru od jedan do sto. Strana 87—96.

Treći odsjek: Počeci računanja ulomcima. Strana 96—103.

Dodatak: Novci. Mjere i utezi. Strana 107—108.

II. Razred.

I. Odsjek. 4. god. tečaj (muški 4/2 sata, ženske 3/2 sata).

„Računanje cijelim brojevima preko 100. Četiri osnovna ukona cijelim i desetinskim brojevima. Mjere i utezi. Računanje višeimenim brojevima. Računanje prostim ulomcima što su u praksi običniji.“

Drugi dio: Srednji stepen. I. razdio. I. Računanje u brojnom prostoru od jedan do tisuće.

1. Vježbe za ponavljanje računanja u brojnom prostoru od jedan do sto. Strana 3—5.

2. Produženje brojnog prostora do tisuće. Strana 6—8.

II. razdio. I. Računanje cijelim brojevima.

1. Vježbe za ponavljanje računanja u brojnom prostoru od jedan do tisuće. Strana 47—48.

2. Produženje brojnog prostora, Strana 48—51.

3. Zbrojidba ili pribrajanje. Strana 51—54. (Definicija ukona na strani 9).

4. Odbidba ili oduzimanje. Strana 54—57. (Definicija ukona na strani 14.)

5. Množidba ili množenje. Strana 57—61. (Definicija ukona na strani 20.)

Dioba ili mjerenje i dijeljenje. Strana 61—68. (Definicija ukona na strani 27).

Prvi razdio. II. Računanje desetinama, stotinama i tisućinama.

1. Uvod. Strana 33.—34.

2. Pisanje i čitanje. Strana 34—35.

Drugi razdio: II. Računanje višeimenim brojevima i desetinskim brojevima.

1. Uvod u desetinske brojeve. Strana 69—70.

2. Zbrojidba. 3. Odbidba. 4. Množidba kad je množnik cio broj. 5. Dioba kad je dionik cio broj. 6. Množidba kad je množnik desetinski broj. Dioba kad je dionik desetinski broj. Strana 70—86.

Dodatak. Novac i novci. Mjere i utezi. Strana 109—111.

III. Računanje prostijim običnim ulomcima. Strana 94—101.

II. odsjek. 5. i 6. god. tečaj (3/2 sata).

„Nastavak računanja prostim ulomcima. Primjena četiriju osnovnih ukona na račune potrebitije u praktičnom životu. Izvodni računi. S muškima se imaju poglavito rješavati računi s osvrtom na gospodarstvo, a sa ženskim računi o kućanstvu. Izračunavanje ploštine raznih mjerstvenih likova i objama običnijih mjerstvenih tjelesa. Svakog školskog mjeseca po dvije pismene radnje.“

Drugi dio: Srednji stepen. II. razdio. III. Računanje prostijim običnim ulomcima. Strana 94—101.

Treći dio: Viši stepen. I. razdio.

7. Naše četvorne mjere. Strana 19—21.

8. Naše kockaste mjere. Strana 21—22.

II. Izvodni računi. Djelivost brojeva.

1. Izvagjanje s jednine na množinu. 2. Izvagjanje s množine na jedninu. 3. Izvagjanje s množine na množinu po jednini. 4. Izvagjanje s množine na njezin višekratnik. 5. Izvagjanje s množine na njezin dio. 6. Pravila za djelivost. 7. Izvagjanje s množine na množinu po zajedničkoj mjeri. 8. Obratan odnošaj. Strana 23—31.

II. razdio. IV. Računanje ploština.

1. Istomjernjak. Strana 78—80.

2. Trokut. Strana 80—81.

4. Raznosmjernjak. Strana 82.

5. Višekut. Strana 83.

6. Krug. Strana 84—86.

V. Računanje tjelesa.

1. Bridnjak ili prizma. Strana 90—91.

2. Valjak ili cilindar. Strana 92—94.

5. Kugla. Strana 98.

Za ponavljanje rješavaju se zadaci iz praktičnoga života.

Za žensku djecu.

VI. Računi iz domaćeg gospodarstva i malog obrta (iz ovoga što je najvažnije). Strana 102—109.

Za mušku djecu.

VII. Ratarski računi (najvažnije). Strana 112—123. Za mušku i za žensku djecu.

VIII. Iz narodnog gospodarsva (važnije). Strana 128—134.

Po sebi se razumijeva da treba ispustiti one zadatke, kojima se rješavanje osniva na računima, što nijesu djeci poznati. (Sliedi)

Učiteljskim društvima.

Na ime našeg „Saveza“ moramo upraviti još jednu ozbiljnu riječ našim učiteljskim društvima, a uz put i svim onima, koji su članovi Saveza, a nisu ko-

ni mnoga učiteljska društva uredili svoje dužnosti prema „Savezu“. Skrajno je vrijeme da se tome odazovu. Financijalno stanje „Saveza“ stjerano je usljed

nemara učit. društava i članova dotle, da mu nije moguće dalje uzdržavati ovo glasilu ni odgovarati drugim svojim obvezama. Mi smo u više navrataka istakli ovu žalosnu činjenicu, tim žalosniju što ona postoji baš u času, kad se megj učiteljima najviše govori o organizaciji. Govorili smo u tutanj, pa je evo došlo do toga, da „Savez“ strada, kad se svak napinje da dokaže, kako mu je do naše staleške organizacije.

Ne ćemo zaći u nikakvu kritiku, jer nije nam do toga, da na nikoga svalimo krivnju. Radije se tješimo mišlju, pače uvjerenjem, da je svakome učitelju zbilja na srcu opstanak i napredak „Saveza“, i da su današnjem stanju krive okolnosti, koje su nadošle krivnjom ne učitelja samih, već onih elemenata, koji bi i u učiteljstvu htjeli naći područja za svoje svrhe.

Mi smo mišljenja, da učiteljstvo može imati u svojim pojedinim članovima ljudi ovog ili onog političkog mnijenja, ali da to nipošto ne spada nit smije uplivati na red, što je namijenjen učiteljskim društvima, a kojemu je poglavita svrha okupljanje učiteljstva oko životnog mu pitanja ekonomskih poboljšica, za ostvarenje kojega u prvom je redu povedena akcija organizacije.

A ta organizacija nema smisla nit može uspjevati, ako se učitelji rastave od učitelja radi političkih ili drugih mnijenja, a još manje pak ako učitelji dotle zanemare svoje dužnosti prama svojim društvima i svome „Savezu“, da ovi moraju s nedostatka sredstava i podpore njihove kuburiti ili čak uvehnuti.

Ovo se na žalost opaža u posljednje vrijeme, pa za to još jednom ponavljamo naš poziv svima, kojima je do toga da nešto kao učitelji postignemo, da se prenu, da koješta zaborave, da se nadju svi u jednom kolu, kako to mora da želi svak, koji čuti za učiteljsku stvar.

Naći se u jednom kolu to je nama učiteljima najlakše. Veže nas sviju jedna dužnost, jedna svrha, jedna težnja — svima ponajpreča. — Sve drugo možemo lako ostaviti na stranu i ne dozvoliti da nas razdvaja. Svi velimo i dokazujemo, da radimo za naš boljak, pa — hvala Bogu, — tu nema toga, koji bi mogao ostat iz kola postrance i raditi proti staležu.

Uklonimo, odalečimo od sebe sve, što nas može zasmesti u složnom radu za postignuće naše bolje budućnosti. i mi smo odmah opet svi — na okupno. Tada će i započeto naše nastojanje oko naše organizacije lijepo da uspije, a s njim će i podupiranje naših društava i našeg „Saveza“ poprimit više snage i više ozbiljnosti, te ne će bit više potrebe, da ovo glasilu tiče u ove žice, da potiče učitelje na vršenje njihovih obveza i dužnosti prama društvima i „Savezu“.

Ne dogjemo li odmah do toga, okrenut će sve na gore na našu očitu štetu, a onda daj ispravi, što se pokvarilo.

Odgaganja više ne može da bude. — Tko je učitelj, koga vodi samo dobro učiteljske stvari, taj će nas zanosno poslušati i reći u sebi. Tako je pravo! Dosta je lutanja! Dužnost nada sve!

I naša će učiteljska društva i naš će „Savez“ oživjeti, napredovati i bit ćemo svi skupa svome cilju sve to bliži.

Rekosmo sve inadamo se pouzdano da će nas svaki učitelj bit bratski razumio.

Kad smo pak ovo rekli, otpada i od sebe potreba, da se posebice pozabavimo sa onim, što je u posljednje doba bilo izbilo na površinu u našem staleškom životu. Prožmani najboljim namjerama za složni učiteljski budući rad u cijeloj pokrajini mi prelazimo preko toga, jer dalje o tom nije ni nužda govoriti, i već sada čutimo veselje, koje će nam svi učitelji najpripravnije priuštiti, pruživši s kraja na kraj i unakrst Dalmacije svoje desnice na vječnu pomirbu i na obećanje složnog djelovanja za ono, što nam je svima najpreče, neotklonivo i silom nevoljnih okolnosti nametnuto.

Učiteljska društva u prvom su redu pozvana, da prema ovom raspoloženju porade u svom krilu, da megjusobno, a onda prema „Savezu“, a onda eto uspjeha naše organizacije, eto temelja i jamstva uspjehu našeg nastojanja.

Gdje se srca bratski slože
I olovo plivat može!

Dinko Sirovica.

Inauguralni govor

ć. k. pokrajinskog školskog nadzornika g. Antuna Strölla prigodom otvorenja ženske gragjanske škole u Šibeniku na 8. januara 1910.

Presvijetla, časna gospodo!

Vesela sam srca na ovoj svačanosti, čednoj po svojoj spoljašnjosti, ali znamenitoj po svomu značaju.

Danas se u dičnom ovom gradu otvara nov hram za narodnu prosvjetu: otvara se nova škola za pouku i uzgoj djevojčica.

„Ne stoji kuća na zemlji, nego na ženi“, pametno kaže narodna poslovica; tko se dakle ne bi iskreno veselio ovoj današnjoj slavi?

Hvala presvijetlom i prepoštovanom pragospodinu, vrhovnom duhovnom pastiru ove biskupije: hvala časnom gospodinu predstavniku visokog Zemaljskog

Odbora; hvala vrlo uglednom gospodinu poglavici slavne ove općine, a hvala od srca i svoj ostaloj odličnoj gospodi, koja su ljubeznom svojom nazočnošću ukrasila i uveličala skromno ovo naše slavije.

Časna gospodo!

Otrag trideset i pet godina, bila je još u ovom gradu realna gimnazija; i ja sam u njoj započeo svoje srednje nauke. Ispočetka je prilično uspjevala, ali su kasnije nastale takove prilike, da se ona nije mogla uspješno održati. Teško je bilo gradu izgubiti onu srednju školu. Zabrinuti s toga ljudi, kojima bijaše onda na srcu opće dobro ovoga mjesta, promišljahu na koji bi se način mogla da nadomjesti ona realna gimnazija.

Gragjanske su škole bile u ono doba još sasvim nova ustanova, od koje se je očekivalo puno dobra, osobito za srednji stalež, pa se s toga razne želje stopiše u jednu, za koju je bilo i općinsko zastupstvo grada, da se naime Šibeniku dade muška gragjanska škola.

Ovoj je želji bilo udovoljeno koncem god. 1875.

Ona je muška gragjanska škola zbilja povoljno odgovarala, svakako je i radi praktičnoga uspjeha bila od boljih u pokrajini. Ali, kako bijaše postala ukinućem jednog srednjeg zavoda, tako je otvorenje druge srednje škole, sadašnje državne realke, bilo uzrokom da je nestane.

Mjesna je muška gragjanska škola izčezla, ali nije bez traga, jer je ova okolnost pobudila ideju, da se u Šibeniku zasnuje ženska gragjanska škola, od koje se nadamo velikoj koristi.

Ovo novo učilište odgovara želji mjesnih faktora, pa predstavnika kotarskog školskog vijeća i samog općinskog upraviteljstva.

U relativno kratko doba ostvarila se namisao, da se u Šibeniku otvori ova nova škola, što se ima zahvaliti ne samo nastojanju raznih vlasti, nego i pojedinih ličnosti, koje su se na način dostojan priznanja zauzele, da se ovo pitanje što prije kraju privede.

Č. k. Ministarstvo za bogoštovje i nastavu izjavilo je, da je isnos od 9600 kruna, koji je prije uživala šibenska muška gragjanska škola s ratarskim tečajem, bio odregjen kao godišnji državni prinos za mjesnu žensku gragjansku školu s tečajem usavršavanja, koji će joj se dodati, netom se ona upotpuni trećim razredom.

Država nije dužna da novcem pridonosi razvitku gragjanskih škola, pa stoga moramo biti zahvatni Ministarstvu, a i onim ličnostima, koje su sav svoj upliv uložile, da se ovoj našoj ženskoj školi zajamči pomenuti novčani prinos, koji će takogjer pomoći njezinu razvitku.

Ovo je u Dalmaciji druga javna ženska gragjanska škola, a uopće prva škola ove kategorije, kojoj je obezbijegjen tečaj usavršavanja. Ja se radujem gradu

Šibeniku na ovoj stečevini; pristojno je i pravedno da u njemu bude ovako izgajalište.

Po broju djece, što pohagajaju pučke škole, Šibenik zauzimalje treće mjesto u našoj pokrajini, a nema sumnje da mu sadašnji njegov razvitak jamči još bolju budućnost. Materijalno blagostanje treba da promakne intelektualni razvitak, a budući da se umni napredak jednog mjeri po kulturnim ustanovam što su u njemu, ima se nastojati da se svuda dolično providi pouci i uzgoju mladeži, jer je ovo podloga svakome napretku.

Poučna je svrha gragjanske škole da priskrbi djevojčicam znanje, koje nadilazi ono, što ga mogu primiti u općim pucim školama, eda se što bolje usposobe za praktični život. Ovo je dandanas od velike važnosti, jer se sada i intelektualnoj radinosti ženskih otvaraju neprestano novi putovi.

Da se ova svrha u što povoljnijoj mjeri postigne, dodat je školi tečaj usavršavanja praktičnoga smjera, koji će zastalno pridonijeti temeljitijoj naobrazbi djevojčica. I u njemu će one steći znanja i vještine, da budu jednom vrsne domaćice i uopće da uzmognu što uspješnije svladati poteškoće, na koje se nalazi u borbi za život.

Školska će vlast nastojati da se ova škola tako uredi, da što bolje odgovori svojoj svrsi. Zasada je bilo učinjeno što se je moglo. Da se što prije dogje do potpunog razvitka ove gragjanske škole, bilo je određeno da se odmah zavede prvi i drugi razred.

U nadi da će se svi zanimani faktori što izdašnjom pomoći doći u susret namjerama školske vlasti, ufam se da će se ova ženska gragjanska škola u što kraće vrijeme usavršiti u svakom pogledu na opće zadovoljstvo i da će se njome grad Šibenik moći ponositi.

Ova škola ne bi zacijelo postigla u potpunju mjeri pravu svoju svrhu, kad ne bi u njoj uzgoj išao uporedo s poukom. Kititi um a ne oplemenjivati srce, donekle je i opasno. Polučenost je pogibeljno orugje u rukama slabo uzgojenih.

Osobito se dandanas osjeća potreba zdravog i finog uzgoja uopće kod muških i ženskih, a kod ovih valjda i stoga, da im potpuno pristane naziv krasnog spola. Ali ta krasota nema se svesti na samu vanjštinu; što više, ona treba da bude odsjev plemenitosti duše.

Ne rijetko ženske uzdržavaju ili upropašćuju obitelj. Radišna, okretna, razumna, izobražena i uopće valjana uzgojena žena, duša je i blagoslov cijele kuće; ona je izvor zadovoljstva cijele obitelji; ona je najbolja uzgajateljica poroda svoga.

Prvo izgajalište za mladež, a osobito za djevojčice, nije škola već dom. Majka je prva izgajateljica, a kao takova može s neznanja da pokvari djecu svoju. S toga je potrebito da se ženske valjano uzgoje i pouče u svemu onome, što će im služiti da ostanu vrijedne domaćice i izgledne majke.

Pomnjivo pazeći na osobitosti ženske naravi,

djevojčice se imaju uzgojiti tako, da budu srčane i odvažne, ali u isto doba nježne i krotke. One imaju osjećati fino, živo, duboko i čisto, ali njihovi osjećaji ne smiju prijeći u sentimentalnost.

Kod uzgoja ženskih razvijati je osobito onu stranu čuvstvovanja, koja kod njih prevladuje.

Ženske su već po naravi svojoj sklone religioznosti, pa je i stoga potrebno da se u njima pomnijivo njeguje vjersko čuvstvo. Time će se one zastalno i čudoredno uzgojiti, jer se pravi religiozni uzgoj ne da rastaviti od moralnoga, a bez ovoga nije ni pomisliti biće, koja čestito osjeća. Prava religioznost podiže potištene, sokoli u teškim časovima, tješi u nevolji i vodi k idealnom ljudskom savršenstvu: k prvoj kršćanskoj ljubavi.

Osjećaj da pripadamo moćnoj državi, u kojoj su nam prava zajamčena i zaštićena čvrstom i pravednom Vladarevom voljom, budi u nama čuvstvo zadovoljstva i ponosa, a i harnosti i ljubavi prema uzvišenom našem Česaru i Kralju. Patriotično-dinastični osjećaj treba razvijati i jačati i kod djevojčica, a u ovoj će građanskoj školi biti za to često prigode u pouci uopće a napose u pouci zemljopisa i povjesti. Patriotično-dinastična čuvstva ne smiju se namećati, već brižno i prikladno gojiti u srcima mladeži.

I na narodni uzgoj treba pomnijivo paziti kod obrazivanja ženskih, jer one moćno utječu na razvitak roda svoga.

Obitelj je najbolja narodna škola, a budući žena duša obitelji, treba da ona bude svijesno uzgojena u narodnom duhu. Tomu će znatno pridonijeti valjano učenje materinskog jezika, proučavanje narodnih literarnih umotvorina i poznavanje prošlosti naroda svoga.

„Tugje poštuj a svojim se diči“ narodna je riječ.

Neka ona bude geslom kod narodnoga uzgoja, kojemu će se pomoći podignućem narodnog ponosa.

Jezik je najjače narodno obilježje, pa ga s toga treba temeljito gojiti i do njega osobito držati.

Pjesnik potdunim pravom pjeva o jeziku:

Po njemu si sve što jesi:

Bez njega si bez imena,
Bez djedova, bez unuka,
U prošlosti sjena puka,
U budućnost niti sjena.

Časna gospodo!

Građanske su škole bile ustrojene pod slavnom vladavinom preljubljenog našeg Vladara, pa se ovom prigodom naša misao i s toga diže do prejasnog Njegova prijestolja sa živom željom da Ga Svevišnji uzdaži još za mnogo godina čila i zdrava.

Da iskažemo nepokolebivu svoju vjernost i duboku odanost prema Svjetloj Kruni i da damo oduška svojim patriotično-dinastičnim čuvstvima, pozivljem Vas, gospodo, da sa mnoš kliknete:

Živio premilostivi naš Česar i Kralj Franjo Josip!.
Živio! Živio! Živio!

* * *

Ovim proglašujem otvorenu žensku građansku školu s tečajem usavršavanja u Šibeniku, kojoj od srca želim najbolju sreću. Prepuštam pozvanim faktorima da zakonodavnim putem utvrde njezin položaj i da joj zajamče trajnu budućnost.

Dok ovo učilište preporučujem blagonaklonosti i zaštiti grada, pa skrbi svih onih, koji su zanimani da njegovo djelovanje bude uspješno, čast mi je predati ovu građansku školu u ruke blagorodnog gospodina predsjednika kotarskog školskog vijeća, namjesništvenog savjetnika Josipa viteza Rešetara.

Otvor ženske građanske škole u Šibeniku.

U kratkom razdoblju grad Šibenik doživio je dvije veoma znamenite stečevine na polju uzgoja i prosvjete. Kolika je korist od otvora realke po uzgoj i duševni napredak muškog podmladka grada Šibenika, tolika je i od otvora ženske građanske škole sa tečajem usavršavanja za odgoj ženskog podmladka.

Da je pak Šibenik osjećao potrebu više izobrazbe svojih kćeri, vidjelo se u tome, što je cio grad preko svojih vlasti i narodnih prestavnika živo nastojao, da se građanska muška škola, radi otvora realke, pretvori u žensku.

Litpi broj učenica upisanih u ovu školu najbolje dokazuje, kako su se naše obitelji odazvale zauzimanju odnosnih faktora.

Na 8 siječnja t. g. otvorio se je ovaj hram prosvjete skromnim slavljem.

U 8 sati „Šibenska glazba“ obišla je grad i pred-

gragje, udarajuć vasele koračnice. U 9 i pô učitelj vjere, preč. kan. Don Grgo Tambača očitao je tihu sv. Misu sa „Prigji duše Prisveti“, na kojoj bijahu sve učenice nove škole, a kao uzvanici: presvijetli biskup dr. Vicko Pulišić, presv. gosp. Antun Ströhl c. k. pokrajinski školski nadzornik, predstavnik Zemaljskog odbora Dr. Niko Katnić, predstavnik kot. škol. vijeća poglaviti gospodin Josip vitez Rešetar, zastupnik grada Dr. Ante Dulibić, kotarski školski nadzornik S. Sinčić, općinske upraviteljstvo sa pog. gosp. nač. Dr. Krsteljem na čelu, mjesno školsko vijeće, školski liječnik Dr. Frano Dulibić, upravitelj realke g. Marko Ježina, te cijelo učiteljsko osoblje grada Šibenika, uz mnoge odlične građane i roditelje novih učenica. Preko sv. Mise učenici gradske muške škole, pod upravom g. uč. K. Novaka i uz pratnju orgulja g. uč. Rajevića, pjevali su veoma skladno na-

božne pjesme, a tako i „Prigji duše“, te na početku i na koncu „Cesarevku“.

Po sv. Misi učenice i uzvanici sakupiše se u prostorijama gragjanske škole. „Risarnica“ bila je za ovu prigodu ukusno narešena. Kao predstavnik pokrajinske školske vlasti prvi uze riječ g. nad. A. Strölla. (Njegov govor donosimo u današnjem broju napose). Završi svoj govor sa trokratnim: Živio! Naš Premilostivi Cesar i Kralj Franjo Josip I. Dvoranom zaoriburni: Živio! a „Šibenska Glazba“ odsvira „Cesarevku“. Govor presvj. gosp. A. Strölla učinio je na prisutne duboki utisak. Biranijem riječima predao je zatim novo otvoreni zavod predsjedniku Kot. Školskog Vijeća pog. g. Josipu vitezu Rešetaru, koji izjavi da prima novi zavod, obećavajuć, da će se živo zauzimati, uz pomoć ostalih faktora, da novo otvorena škola bude cvala i napredovala onako, kako je zaželio školski starješina g. A. Ströll i kako to Šibenik zaslužuje, kojemu čestita na novj stečevini. Završi svoj govor kličući: Živio grad Šibenik! na što se nazočni jednogrllice odazvaše. Presvijetli gosp. biskup Dr. Puljišić u podužem govoru ocrtao je zadatak žene u ljudskom društvu. Osvrćući se na govor presvj. g. Strölla. reče, da ga je u velike obradovalo čuti, kako je školski poglavica izrijekom naglasio potrebu kršćanskog uzgoja u našim školama. Njega to, kao poglavicu crkve'ovog grada, veseli, pa se nada, da će zavod, koji se danas otvara, u istinu biti ognjište u kom će se naše kćeri uzgajati u strahu Božjemu i ljubavi naprama domovini i svom Vladaru. Kuća bez ljubavi kršćanske i kršćanskog življenja slična je špilji divlje zvjeradi.

Prisjednik Zemaljskog Odbora Dr. Niko Katnić pozdravi novu školu u ime Zem. Odbora, radujući se, što je mogao da učestvuje u ovoj skromnoj ali srdačnoj svečanosti grada, u kome je četvrt vjeka proboravio. Načelnik g. Dr. Krstelj govorio je o potrebi ženskoga uzgoja, spominjući pri tome realne potrebe Šibenskih gragjana u pogjedu uzgoja njihovih kćeri. Zahvaljuje školskim vlastima, koje su se zauzele,

Ne pre nagljummo...

I pravo drži pravim, krivo krivim,
I buđi svoj!
Šeno a.

Kao malo koji drugi stalež, dalmatinsko je učiteljstvo u svim pitanjima obćenitog narodnog interesa uvijek prednjačilo ne samo svojom trijeznošću nego i jednodušnošću. Od kadgogj postoji dalmatinsko učiteljstvo, ono je uvijek mislilo kao da je jedna osoba. Ali to naše jedinstvo ne bijaše vidljivo. Rasijani po zabitnim selima prostrane ove pokrajine, nemogosmo da tu našu jednodušnost mišljenja nametnemo ni javnom mnijenju ni onima koji našom sudbinom ravnaju. Trebalo je dakle da se udružimo u čvrstu staležku organizaciju: zasnovasmo „Savez dalmatinskih učitelja“. Prilike pod kojima se taj Savez ustrojio, nebijahu baš najpovoljnije ideji staleške organizacije! Zasnovasmo Savez, a ne bijasmo duboko proniknuti uvjerenjem o potrebi kompaktne staleške organizacije.

Ipak i ovakva klimava organizacija bez sumnje polučić nam ne malu korist. Zar zakon o makar i iro-

da Šibenik dobije gragjansku školu sa usavršujućim tečajem, a u prvom redu Preuzvišenom g. Namjesniku, cijelom pokrajinskom školskom Vijeću, a napose presv. g. A. Ströllu, koji je nastojao okolo napretka školstva našeg grada kao rogjeni sin, te mu kliče: Živio!

Zastupnik grada Dr. Ante Dulibić crta koristi koje će Šibenik imati od nove škole. Spominje savladane poteškoće, a za uspjeh hvali susretljivost Preuzvišenog g. Namjesniku i škol. nad. g. A. Strölla. Govori o potrebi ove škole za grad Šibenik, nada se, se, da će ona udovoljiti opravdanim nadama i prijekim potrebama. Glazba zaudara na to: „Lijepa Naša“.

Kotarski škol. nad. S. Sinčić, spominje veselje, koje je pobudila u srcima Šibenskih matera vijest, da je visoko Ministarstvo za bogoštovlje i nastavu pristalo, da dotacija, koja je bila do sada odregjena za mušku gragjansku školu, sa ratarskim tečajem, bude unaprijed namijenjena za žensku sa usavršavajućim tečajem. Prelazi na zadatak ove škole, crta prilike u ljudskom društvu i poteškoće na koje žena nailazi, te od nove škole nada se preporogjaju Šibenika u smjeru moralnog napretka njegovih sinova i kćeri.

Upravitelj škole g. Rossini izjavljuje da prima novi zavod i obećaje, da će se sve moguće uz ostale nastavnike poraditi, da ova škola potpuno odgovori pouzdanju, koje u nju postavljaju vlasti i cijelo gragjanstvo.

Oslovi zatim nove učenice, ističuć nadu, da će sve sile uložiti oko knjige a tim i oko svog duševnog napretka.

U 11 sat. 1/2 svrši se ova lijepa svečanost, koja će duboko ostati usagjena u srcu svih prisutnika.

Glazba najprije obigje grad, a zatim pred zgradom novo otvorene škole izvede birani program.

Mjesno školsko Vijeće i Općina šibenska upraviše N. P. gosp. Namjesniku žicom pozdrav i poklon, uz toplu zahvalu za njegovo zauzimanje za ostvarenje ove ustanove. Nj. Preuzvišenost ono isto jutro odgovorio srdačno blagodareći.

ničnoj poboljšici beriva jasno ne zbori glasan hvalopjev dosadanjem Savezu?

Utješljiva je pojava da je učiteljstvo na brzo uvidjelo nedostatnost ovakve organizacije. Neospornom i pohvalnom zaslugom sadanjeg urednika našeg glasila, zasnovasmo toli nužne kotarske staleške zajednice. Mimogred ću spomenuti, da je žalosno, a istodobno istinito i karakteristično, da kotari dvaju naših glavnih gradova — koji bi prirodno morali da prednjače u svim pitanjima interesa staleža, — još do danas se niti ne povedoše za dobrim primjerom njihovim — seoskih kolega. Nadajmo se da će i ovi čim prije doskočiti ovom nestašku.

Ali, gle čudne pojave! Netom je većina kotara zasnovala svoje kotarsko staležko udruženje, mješte jedinstva megj cjelokupnim učiteljstvom pokrajine, nastade vrludanje, i, recimo, rascjepkanost. Disorjenciji ovoj treba tražiti povod u neprirodnom načinu kojim silom okolnosti dogjosmo do dosadanje organizacije Saveza dalmatinskih učitelja. Zidasmo naime skrova

mješte s temelja; započesmo Savez, a potom dogjosmo do kotarskih udruuga. A sada do nas je da se ovim iskustvom koristimo, pa da manjkavosti koje opažamo u našoj organizaciji što prije i temeljitije poisppravimo. Materijalni i moralni interesi staleža nameću nam dužnost da već jednom ozbiljno poradimo za naše što čvršće i jedinstvenije udruženje. Utješljiva je pojava da upravo sada, kada je pitanje reorganizacije dosadašnjeg Saveza došlo do raskršća, cjelokupno dalmatinsko učiteljstvo odlučuje se k ispravnoj stazi.

Kao član središnjeg odbora Saveza, sretan sam što mogu javiti da je odbor u zadnjoj sjednici pretresao novi pravilnik, koji će biti od sada „Savezom dalm. učiteljskih društava. Zaključeno je odmah objelodaniti nacrt novog pravilnika pozvati sva kotarska učiteljska udruženja da se o istom izjave prije naredne glavne skupštine.

U novom ovom pravilniku uvedeno je neposredno zastupstvo u središnjem odboru sviju u Savezu udruženih kotarskih udruženja, a oduzete su mnoge dosadanje povlastice onom učiteljstvu, koje je boravilo, u sijelu Saveza. Istini na čast, radostan sam što mogu javiti, da su oko ovakvih promjena bili složni svi moji kolegi središnjeg odbora.

Stvari dakle počinju kretati na bolje, a sada je do pojedinih učiteljskih udruženja da uzmu u ozbiljan pretres predložen im pravilnik, te izostave ono što se čini suvišno, poprave nedostatno, a popune manjkavo.

Pri tom pak moramo uvijek dobro pamtit, da naša organizacija nesmije imati drugu svrhu nego samo da promiče materijalne i moralne interese sta-

leža. Ta barem kad se radi o interesima staleža morali bi da smo složni.

Sa stuženjem istaknuti mi je kako u zadnje doba neki kolege u dobroj namjeri iznašaju neka pitanja koja samo mogu da škode interesima našeg staleža i da s temelja uzdrmaju čitavu našu jedva zasnovanu organizaciju. Pitanja slobodne i konfesionalne škole, interesantna su. Ali su opet pitanja o kojima se može i mora razpravljati bez ikakvih osobnih aluzija, bez zagrijavanja; jer n. pr. pitanje slobodne škole ne će riješiti nikasav ni najmoritorniji članak, već će ga riješiti faktori, u čijim je rukama školstvo i u prvom redu državna legislativa. Čemu dakle da se mi rad takovih pitanja dijelimo i korimo na štetu našeg sklada, u kojemu je naš jedini spas?

Neka prestane dosadanje trvenje i borba, koju borbu moramo da zamjenimo radom oko organizacije.

U nijednom slučaju neiznašajmo naše mizerije pred širu javnost, nego uvijek pamtmo da nam ugled staleža nameće dužnost da prljavo rublje peremo kod svoje kuće. Isto tako, mislim, da nije ni uputno da do reorganizacije Saveza, pojedina kotarska udruženja samostalno istupaju u pitanjima općenitog staleškog interesa. Ima li koje društvo koju dobru ideju neku ju prosljedi na ono mjesto odakle će se moći zahtjevati u ime cjelokupnog učiteljstva pokrajine. Ne odazove li se Središnji odbor Saveza ovakovim prijedlozima bit će svakomu slobodno pozvati ga na odgovornost. — Konačno mimogred ću istaknuti da mi ovim riječim nebi ni na kraj pameti da ikomu dijelim lekcije, htjedoh naime samo — koristiti stvari.

Antun Dobronić.

Golema nepravda u vieku feminizma.

U članku „Žensko pitanje u Bosni i Hercegovini“ tiskanom u broju 11. „Ženskoga svieta“ o. g. spisateljica Mara B. Stojanović kaže, da su Bosanke jošte slabe i nejake, da se povedu za onim ženama, koje su, sredivši prve poteškoće, ustale na obranu svojih prava kao: pravo glasa na političkim i občinskim izborima i ostalo. „Mi smo — veli ona — daleko, vrlo daleko od tog svjetskog pitanja. Ženi je u Bosni nužno životno pitanje.“

No ako su Bosanke daleko od tog feminističnog pokreta — koji kao bujica provaljuje u polje mužkoga rada i hoće da postavi ženu rame o rame s čovjekom — nismo mu ni mi u Dalmaciji na domaku.

Ovo pitanje dapače u nas nije ni poniklo, a kamo li dozrelo.

Naše žene — osobito one nižih slojeva — smatraju još svoga čovjeka neograničenim gospodarom, jer je na njima još ono obilježje stare, tradicionalne pokornosti prama glavi porodice, hranitelju i branitelju svome.

Još je kod nas u snazi ona narodna: „Teško stadu, gdje je ovce za zvonara; teško kući, gdje je žena za gospodara.“ No za sada ipak je bolje, da se naše žene drže starih tradicija i da budu jedino andjeo, koji — kako pjesnik pjeva — na Boga podsjeća, dok se dobro moralno ne osnaže za to svjetsko pitanje, koje će zemanom udariti pravom stazom i donieti ženi pravu slobodu i pravi položaj u društvu, a porodici sreću i blagostanje, kad budu — naime — dvie jednake pole sačinjavati milu bračnu cjelinu na korist i napredak poroda, a dosljedno roda svoga.

Da je bolje ne pokrenuti reformu u društvenom položaju žene, kad se nema još dovoljno spremne zato, i da su smušena i bar za sad ne izvediva neka načela, osobito, kad se tjera mak na konac — potvrdom su nam pretjerane londonske feministice, „suffragettes“ nazvane, kojima je preuranjena težnja za preinakom u svom društvenom položaju stavila bič u nježne ženske ruke, prometnuv ih u odvratne i anti-

furije težkom povrjedom za ženski spol u obće, kojemu hoćeš-nećeš sa svim svojim stravanjskim teorijama, ipak pripadaju.

Nijedna — i ako prosvjetljena i napredna žena neće se za cielo za njima povesti, jer su one tuskoro u Londonu uprizorile takovih uličnih, nedoličnih izgreda, kojih bi se stidio i najgori muški kalaš.

„I maslo je začina, aii mu se hoće načina“; poboljšat će se znatno — a već se je poboljšao — položaj žene u društvu, ali svakom voću hoće se vremena dok dozori, pa je tako isto i sa ženskim pitanjem.

No odložimo sada feminizam kao svjetsko pitanje i uzmimo na pretres — tako rekuć — školski feminizam kao pitanje, koje se izključivo tiče nastavnica, da vidimo kako se ženama, učiteljicama pravda kroji.

U članku „Naše pitanje u saboru“ učiteljsko se glasilo opravdano tuži, da od svih pet zahtjeva učiteljstva, sabor je prihvatio samo jedan, ali i to djelomično.

Od tih pet zahtjeva na prvom mjestu — a prvo mu pripada i po pravici i po kavaljerstvu — stoji: „Izjednačenje plaće učiteljica s onom učitelja“ zahtjev, koji se nebi morao ubrajati u čedne, nego baš u pravedne zahtjeve nastavnica, koje premda u nabrazbi ravne svojim kolegama, po staroj predrasudi, koja se oštro kosi s duhom naprednog vieka, vieka feminizma, beru okrnjena svoja beriva. Istina je, da je povišicom u učiteljskim plaćama i učiteljicama malko poskočila nagrada, ali je istina takodjer, da je i životna namirnica znatno poskočila za njih kao i za učitelje, a ono 20 posto manje ostaje i svejednako ih tišti, te je za njih kao znak poniženja, nejednakosti, omalovaženja.

U razpravi prije spomenute spisateljice Stojanovičke jošte je ovo rečeno: „Danas se u svijetu medju kulturnim državama žene bore za ravnopravnost bez razlike spola, jer su uvidjele, da su muški, koji su zakone krojili, u mnogome samo za se radili i uradili.“

Ove se rieči mogu liepo primieniti i na zakon, koji odredjuje nastavnicama 80 posto na berivu, jer i učiteljice mogu punim pravom reći: „Ovaj zakon, koji je na našu štetu odmjeren, mogli su samo muški u snagu postaviti, jer da je tu viećala samo jedna žena, nebi nipošto bila dozvolila, da nam ta nepravda bude nanešena.“

Ako učitelji dosta rade i trude, da udovolje dužnostima svoga poziva, ne može se odista ni nastavnicama predbaciti, da krađu Bogu i domaji dane; one dapače trude još vieše od svojih kolega, jer imadu jedan predmet vieše: žensko ručno djelo, kojeg oni u zdravlje svoga s pola, liepo riešeni.

Da je samo kome banuti u školu — osobito u jednorazrednu, — kad je sat ručnog rada, odmah bi potražio vrata, da čim prije odmagli svojih živaca radi.

Puste li muke, Bože dragi, s onim zuječim rojem, koji se kupi oko učiteljice kao radilice oko matice! Ne stoji tu učiteljica prekrštenih ruku ne, od napora joj

se čisto glava puši, sviest joj se mota. A kako nećeš? Daj onoj podigni izmaklu očicu, daj drugoj zajemči šilo; onoj ne ide u glavu bilježenje; jedna jedva čeka, da joj započneš čipku; onim mrvicama prvog tečaja ukočila se ruka, pa plaču, što neće, da se napravi tako željno izgledana košica, i gledaju učiteljicu rosnim očicama. ne bi li ih izbavila iz one — za njih — velike neprilike. Sve oko tebe bruji: „Meni, gospodjo, molim, meni, meni“ — bruji kao odjek, kao molba često puta — i uz najbolju volju — ne uslišana.

Učiteljica bi morala imati sto ruku, kao Briarej u mitologiji, da odoli navali tih malih poslenica, koje od nje same čekaju i upute i pomoći. Pa da ju učiteljice još zato mora imati 20% manje za taj trud, koji je učiteljima nepoznat! Čudnovato, ali u isto doba i nepravedno!

Ovo što se materijalnog rada tiče, a sad da vidimo koje su zasluge učiteljica s moralnog vida uzgojnog djelovanja.

Svak će priznati, da uzgojiteljicama ženskog podmladka na temelju one: „Žene, od vas ne malo domovina očekuje“ — pripada prvenstvo na uzgojnom polju. Ta te male ličinke majčinog budućeg uzvišenog oblika, u njihovim su rukama. Tko im usadjuje u mladano srce liepe osjećaje, pregnuća mila, rodoljublje nježno, koje će svojedobno prenieti na buduću djecu svoju, nego li nastavnice njihove? Neću tim da kažem, da naši kolege učitelji ne uzgajaju u patriotičnom duhu svoje vaspitanike, jer je inače njihovo rodoljublje na polju nastave i odgoja vrlo dobro poznato; nego hoću da kažem, da su djevojčice po prirodi svojoj nekako nježnije, podesnije za primanje liepih utisaka, rodoljubnih pobuda, usljed kojih će kao majke odnjegovati porod svoj u smislu one zlatne Preradovićeve: „Djeluj svaki u svom krugu perom, mačem, krstom, veslom, pod zastavom svaki svojom, al uarodnim svi pod geslom. — „Pod narodnim geslom“ — piše neki učitelj tu skoro u učit. glasilu — radi naše učiteljstvo, a u tom radu da liepa i plemenita udjela imadu i naše narodne učiteljice, samo se kaže.

No na opravdanje takove nepravice, što se izjednačenja plaće tiče, čuti je prigovore, koji vojuju u prilog onoj nepravednoj razlici u berivu. Muškima se — kažu — vieše hoće; oni zalaze u kavane, u društva, troše na krpljačinu, uredjenje rubenine i odiela, duhan i druge potrošice na koje učiteljica kao žena — neće ni pare potrošiti. To je živa istina, ali što se na posljedku to nastavnica tiče? Znale bi i one upotriebiti novac, što im se otimlje, premda dandanas maio komu pritiče; pa liepo, da bi im što i priteklo, bilo bi: „Jedi tuke kao svoje muke“. „Daj ti me ni ča me gre“ — rekao je bodulac — pa svršena pravda. Zar da u slavu njihove kratke kose muškima se mora dati 20% vieše? Ta prošao je zeman kad se je o ženi govorilo: „Svaka žena budalasta glava, dugovlasa, a kratkoga uma“. Moderna, napredna žena, koja snagom

svoga uma privredjuje sebi kruh svoj, ako i dugovlasa nije ipak kratkoga uma.

Stihovi, ove stare pesimistične narodne pjesme u pogledu žene, preživjeli su svoj viek.

U zeman kad je učitelj — uz službu koja jedino odgovara pozivu pedagoga — obavljao još i druge ponizujuće službice, kad je na ime svoju kukakvu, derizornu plaću na dva tri mjesta brao, o njemu se je govorilo, da mora da bude mudar kao Salamon, jak kao Sanson, a sitna želudca kao mrav, a tim je bilo dosta vjerno ocrtano stanje, sudbina toga staroga patnika.

No i danas — kad se dobro promisliš — ovi na oko smiešni uslovi — niesu sasvim bez značenja i smisla, jer se danas od učitelja traži sve to viša naobrazba, dakle mora da bude mudar; tereti ga se naporom radom osobito u nekim kategorijam škole — dakle mora da bude jak; njegova plaća osobito u početku njegove karijere — ne odgovara zahtjevima životne namirnice, dakle mora da je tanak u pasu kao mrav gospodičić u poznatoj basnici.

Ovo isto vriedi i za učiteljice, dodatkom još da imaju uz to 20% manje na plaći. Učiteljice moraju biti ne samo pristojno, nego i elegantno, pomodno obučene, jer tako donosi duh vremena, a i njihov položaj u društvu to zahtjeva. One ne mogu da same sebi izradjuju opravu, jer se zato hoće osobite vještine i razpoloživa vremena, kojega baš nemaju, jer su zvanični poslovi mnogobrojni, a školski ženski ručni rad im i domaće zaposlenosti zadava.

Odtud sliedi, da potrebita odijela moraju dati švelji na izradbu, a dandanas sveobćom skupoćom živeža idu naporedo i ostale životne nuzgredice; švelji za ruke danas se mnogo više plaća, nego prije, a znade ona — ako se najskoli van mjesta pošalje račun osoliti i zabiberiti, kako treba.

Kad bi učiteljica bila zlorušno obučena izgubila bi ugled kod naroda, jer osobito niža klasa mnogo polaže na liepo odijelo; za niže razrede pućanstva ne vriedi ona talijanska poslovice: „L'abito non fa il

monaco“, nego baš obratno. Ista školska djeca utisak, koji čini na njih liepa oprava, izrazuju udivljenjem u razkolaćenim očima, kad njihova nastavnica metne na se štogod nova, pomodna, elegantna. Omudrile i mališanke u vieku prosvjete; znadu i one, što je pomodno, šta mislite da ne? Seoske učiteljice — osobito pak one koje zabitno selašce drži odijeljene od kulturnog svieta — moraju trošiti i na novine i knjige, jer su to jedini mili gosti, koji blaže njihovo sužanjstvo.

Knjigo, utjeho sladka, koliko si sjetnih duša od očaja spasila! A kad se još uz to uzme u obzir, da učiteljice — kao žene — imadu srce pristupaćno svakom humanom osjećaju, a kao domoljubke su uvijek spremne, da postave na oltar domovine svoj obol, bit će posve jasno da i one moraju preko godine koji krunaš uložiti u dobrotvorne i narodne svrhe.

Ne budi za to sirotinjj i domovini prigovorno, ali je to tako. Evo sam dakle izniela položaj nastavnica i nanizala razloge, s kojih nije pravedno, da im se odškrne ono dvadeset po sto. Neka sude i nezanimani, jesmo li u svome pravu.

Dosljedna svom triezmenom prosudjivanju o feminizmu, ja niesam eto nikoga bićem ošinula, nego sam se lagano prihvatila plemenitijeg i nježnijeg oružja, skromnog perca moga u obranu pravedne stvari, stanovišta našega. Da će pitanje o izjednaćenju plaće učiteljica s onom učitelja u nedalekoj budućnosti biti po nastavnice povoljno riešeno, ni malo ne sumnjam, jer svaka pravedna stvar — pa i ova — mora kad li tad li, da slavodobitno izpliva, da održi pobjedu. Da, ukinut će se i ova golema nepravda u vieku feminizma.

Dao Bog, da ova prosta ali srdaćna moja rieć, ovo zdravo zrnce moje bude upalo u plodnicu zemlju i liepo poniklo na uhar narodnih trudbenica, čijoj je skrbi i brizi povjeren nježnij dio narodnog nam podmladka: djevojćice naše, buduće te majke, uzdanje i snaga narodne ljepše budućnosti.

U Trstu, 22. siećnja 1910.

Erminija Feranda.

Vijesti.

† Pavao Vućenović, pućki nad. učitelj u Splitu, poznat kao takav i u ovom kotaru gdje je dugo služio, rodod iz blišnjeg Danila Kraljica, preminuo je u nedjelju nakon prekratke bolesti u Splitu. Bilo mu je 57 godina. Kao učitelj uvijek zdušan u vršenju svojih dužnosti, kao drug učitelja uvijek na svom mjestu, trieznošću i ozbiljnošću svojom namećao se svaćijem poštovanju. Jućer u jutro su mu mrtvi ostanci prenešeni vlakom, pa kolima u rodni kraj. Pokoj mu vjećni, a rodbini naše iskreno saućešće!

Dvie brošure. Primili smo za zahvalnošću dvie brošure i to onu g. sudruga Škarpe i Dr. Etorovića. Kako smo predvidjali tako se je i zbito. Govor g. zastupnika Machieda izrećen u saboru, a koji smo mi

osudili u prošlom broju našega lista, izazavo je reakciju. G. Škarpa neoborivim dokazima pobije uvrijede Machiedove nepravedno nanešene učiteljstvu, koje mu mora na ovom muževnom i samopriegornom koraku biti zahvalno, a Dr. Etorović sa vjerske strane rešeta govor Machiedov i žali što je pošao pogibeljnom strujom koja je pogubna za svaki narod što dokaziva, pa i naš. — Mi se nadamo, da će se g. Machiedo, sada kad ga je zapala čast, da pokrajinu zastupa u pokrajinskom školskom vijeću, tu na izvoru uvjeriti se, da osvade prišite onako na laku ruku učiteljstvu, neodgovaraju istini i da će svojim radom nastojati popraviti pogriešku i ustati na obranu učiteljstva, koje ima puno maćeha, ali majke nema.